

Κείμενο 1

Μάρω Δούκα: «Γράφω, άρα υπάρχω»

*Αποσπάσματα από συνέντευξη της συγγραφέως Μάρως Δούκα στον Γιώργο Βαϊλάκη στις 29.06.2022:
<https://m.poraganda.gr/people/interview>*

Κυρία Δούκα, πώς ξεκίνησε για εσάς η λογοτεχνική περιπέτεια; Υπάρχει κάποιο σημείο καμπής στη ζωή σας που σας καθόρισε ως συγγραφέα;

Όπως συμβαίνει, υποθέτω, σε όλους τους ανθρώπους, έρχεται κάποια στιγμή, εκεί προς την εφηβεία, που θέλουμε, έχουμε την ανάγκη να εκφραστούμε, να διατυπώσουμε με λέξεις ή με χρώματα τις βαθύτερες αγωνίες και προσδοκίες μας, να ορίσουμε τη θέση μας στον κόσμο, το βλέμμα μας στην κοινωνία. Καμπή που με καθόρισε ως συγγραφέα, πέρα από τις εφηβικές ανησυχίες, την ιδιοσυγκρασία και την προδιάθεση, θα μπορούσα να θεωρήσω τη σχέση μου με την Αριστερά στα χρόνια της επταετούς δικτατορίας. Τα διαβάσματα και, ταυτόχρονα, η συμμετοχή μου, μέσα στο πλαίσιο των δυνατοτήτων μου, στον αντιδικτατορικό αγώνα, χωρίς να είμαι και καμιά ατρόμητη, πιστεύω ότι με καθόρισαν. Με συνέλαβαν κι εμένα, Αύγουστο του 1967, με ξυλοκόπησαν, με φυλάκισαν, πέρασα από στρατοδικείο, κι όταν «βρέθηκα» επιτέλους έξω με αναστολή, ήξερα ότι, για να «σωθώ», θα πρέπει να γίνω συγγραφέας, μόνο έτσι θα έδινα διέξοδο στο διαρκές μουρμουρητό που με καλούσε να «εκφραστώ».

Εσείς τι επιδιώκετε ως συγγραφέας; Αλλά και ποια είναι η σημασία της μυθοπλασίας ως τέχνη;

Το τι ακριβώς επιδιώκω ως συγγραφέας, είναι δύσκολο να το ορίσω, εφόσον όλα αλλάζουν και όλα μένουν ίδια από βιβλίο σε βιβλίο. Ξεκινώ από μια ιδέα, μια σκέψη, μια εικόνα που προορίζονται να αποτελέσουν τη μαγιά και ορίζονται από τη βασική αιτία και τους βαθύτερους λόγους της κάθε ιστορίας, όπως αρχίζει λίγο λίγο να αναζητά την αφήγησή της, όπου μορφή και περιεχόμενο καλούνται να συμβαδίζουν. Και αυτό ακριβώς, η συμπόρευση της μορφής με το περιεχόμενο, καθώς συμπλέκεται το προσωπικό με το συλλογικό, το φανταστικό με το πραγματικό, το επινοημένο με το καθημερινό είναι η μυθοπλασία χωρίς την οποία μυθιστόρημα δεν θα μπορούσε να υπάρξει.

Αλήθεια, έχετε κάποιο όφελος ως συγγραφέας, σε σχέση με το πώς βλέπετε τα πράγματα στον κόσμο;

Σίγουρα έχω κερδίσει σε αυτογνωσία, έχω εξοικειωθεί με τα πάθη και τα παθήματα του ανθρώπου, με τη ροή του ποταμού που καταλήγει πάντα στη θάλασσα και τη ροή της Ιστορίας που θαλασσοδέρνεται. Το κυριότερο όφελός μου, πάντως, είναι ότι ποτέ δεν πέφτω από τα σύννεφα...

Κείμενο 2

Σελίδες που θεραπεύουν

Απόσπασμα (διασκευασμένο) από το άρθρο «Μικροί και μεγάλοι πάμε για... βιβλιοθεραπεία» της Σουζάνας Παπαφάγου. Δημοσιευμένο στις 10.06.2022: <https://www.talcmag.gr/hot/vivliotherapie/>

Τα βιβλία έχουν χρησιμοποιηθεί για να βοηθήσουν τους ανθρώπους να αντεπεξέλθουν στην καθημερινότητα εδώ και αιώνες. Στην αρχαία Θήβα υπήρχε μια βιβλιοθήκη στην οποία την είσοδο έγραφε: «Τόπος θεραπείας της ψυχής». Οι αρχαίοι Θηβαίοι αγαπούσαν τα βιβλία και πίστευαν πως αποτελούν πηγή βελτίωσης της ποιότητας ζωής. Οι Schrank και Engels το 1981 έγραφαν ότι η πρακτική της βιβλιοθεραπείας ως μέσου διδασκαλίας και θεραπείας μπορεί να ανιχνευθεί στη Θήβα από αρχαιοτάτων χρόνων.

Κάθε φορά που σκέφτομαι το βιβλίο ως θεραπευτικό εργαλείο θυμάμαι τη γιαγιά μου. Γέμιζε την κατσαρόλα με διάφορα ζαρζαβατικά από το μπιστόνι, άναβε τη φωτιά, καπάκωνε την κατσαρόλα και άρπαζε το βιβλίο της, για να περάσει ο χρόνος κι εκείνη να βουτήξει σ' έναν άλλον κόσμο. Με κοιτούσε και μου έλεγε: «Το βιβλίο είναι ο καλύτερος θεραπευτής» ή άλλοτε: «Το διάβασμα είναι η ψυχοθεραπεία μου». Ναι μεν η ανάγνωση βιβλίων από μόνη της δεν είναι αρκετή για να αντικαταστήσει τη δουλειά που μπορούμε να κάνουμε για τον εαυτό μας με την καθοδήγηση ενός εξειδικευμένου ειδικού ψυχικής υγείας, μα σίγουρα μπορεί να αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο στη θεραπεία.

Η λέξη «βιβλιοθεραπεία» (bibliotherapy) προέρχεται από τις ελληνικές λέξεις «βιβλίο» και «θεραπεία» και ορίζεται ως η διαδικασία κατά την οποία ένας εκπαιδευμένος βιβλιοθεραπευτής χρησιμοποιεί καθοδηγούμενες συζητήσεις, με σκοπό να βοηθήσει τον θεραπευόμενο να ενσωματώσει τα συναισθήματα και τα γνωστικά αποκτήματα σε επιλεγμένα έργα λογοτεχνίας, τα οποία μπορεί να είναι σε μορφή τυπωμένου κειμένου, οπτικοακουστικού υλικού ή ακόμη και δημιουργικής γραφής. Ως όρος, πρωτοεμφανίστηκε τον Αύγουστο του 1916 σε άρθρο του Αμερικανού θεολόγου και δοκιμογράφου Samuel Mc Cord Crothers στο περιοδικό *Atlantic Monthly*. Ουσιαστικά, η βιβλιοθεραπεία αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, στα στρατιωτικά νοσοκομεία. Στόχος της ήταν τόσο η γρηγορότερη σωματική ανάρρωση των πληγωμένων στρατιωτών όσο και η επούλωση των ψυχικών τους τραυμάτων.

Είναι σημαντικό να τονίσουμε πως δεν μπορεί μόνη της να επιφέρει μακροπρόθεσμα αποτελέσματα. Ο θεραπευτής την περιλαμβάνει ως εργαλείο σε κάποιο ευρύτερο θεραπευτικό σχήμα. Τα βιβλία που χρησιμοποιούνται μπορούν να είναι λογοτεχνικά, μυθοπλασίας ή μη μυθοπλαστικά: βιογραφίες, ποίηση, ακόμη και εγχειρίδια αυτοβοήθειας. Η βιβλιοθεραπεία χρησιμοποιείται συχνά σε κοινωνικές ομαδικές εργασίες και στην ομαδική θεραπεία, είναι αποτελεσματική σε άτομα όλων των ηλικιών, άτομα σε ιδρύματα, καθώς και εξωτερικούς ασθενείς, αλλά και υγιή άτομα που επιθυμούν να εμπιστευτούν τη λογοτεχνία ως μέσο προσωπικής ανάπτυξης και εξέλιξης. Με άλλα λόγια, δεν χρειάζεται κάποιος να αντιμετωπίζει ψυχικές δυσκολίες για να... βιβλιοθεραπευτεί!

Κείμενο 3

Οι ρετσίνες του βασιλιά

Απόσπασμα από το ομώνυμο μυθιστόρημα του Ισίδωρου Ζουργού (εκδ. Πατάκη, 2019).

Αναστέναξε –πιο πολύ για να βρει τέμπο η ανάσα του. Αδειοσύνη. Αναρωτήθηκε, έμπλεος καυστικής διάθεσης, μήπως ένας βήχας του θα ήταν ευπρόσδεκτος ως επιβεβαίωση ότι ο εαυτός του συνέχιζε να υπάρχει. [...]

Αυτή η Δευτέρα τού προέκυψε ιδιαίτερα στείρα σε ταξίδια του νου, αφού δεν είχε ανοίξει σελίδα. Το καταλάβαινε μέρα με τη μέρα πως η ανάγνωση κάποιου βιβλίου τού ήταν απαραίτητη. Ήταν το μυαλό του που είχε ανάγκη τα βιβλία. Είχε αποδειχτεί πως αυτά ήταν οι σκαλωσιές για να συντηρεί τα δικά του τοιχώματα, μιας και κάθε μέρα ένιωθε τους σοβάδες του να πέφτουν. Οι νοητικές του λειτουργίες έφθιναν και ήταν σαν νοτισμένοι τοίχος –ίσως σ' αυτό μερίδιο ευθύνης να είχαν και οι ρετσίνες, κι έτσι τα φουσκώματα του μυαλού του παραδίνονταν στον νόμο της βαρύτητας κι έριχναν κάθε τόσο τους σοβάδες σαν το χιόνι. Ήταν βέβαιος πως το μυαλό του μαδούσε με τα γηρατειά κι έχανε όχι μόνο τη στιλπνότητα της γούνας του, αλλά και τρίχες, τούφες ολόκληρες. Για παράδειγμα, σ' αυτά που έλεγε, συχνά επαναλαμβανόταν, επίσης αρκετές φορές μακρόσυρτους συλλογισμούς τούς άφηγε στη μέση, ενώ ξεχνούσε πού είχε αφήσει τα γυαλιά του, όπως και ονόματα παλιών φίλων και συνεργατών. Αρκετές φορές καταλάβαινε πως του ακούσαν γενικεύσεις και απλοϊκότητες που σ' άλλους καιρούς θα τον αηδίαζαν.

Ο Λεόντιος Έξαρχος το 'νιωθε πως γερνούσε. Έβλεπε κάθε μέρα τις σελίδες απ' το ημερολόγιο της ζωής του να τις γυρίζει όλο και πιο γρήγορα ο άνεμος κι ύστερα να τις σκορπίζει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Να σχολιάσεις την αποτελεσματικότητα του τίτλου στο Κείμενο 2 σε σχέση με το κεντρικό θέμα του (μονάδες 10) και τη θέση της αρθρογράφου ως προς αυτό (μονάδες 5). Η απάντησή σου να είναι 60 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Να βρεις ένα σημείο στο Κείμενο 1 και ένα αντίστοιχο σημείο στο Κείμενο 2, στα οποία οι συγγραφείς επικαλούνται το συναίσθημα του δέκτη (μονάδες 6) και να δικαιολογήσεις με συντομία την απάντησή σου (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Να εξηγήσεις τη λειτουργία των σημείων στίξης (εισαγωγικά, αποσιωπητικά, εισαγωγικά, εισαγωγικά, θαυμαστικό) στα ακόλουθα χωρία των Κειμένων 1 και 2, λαμβάνοντας υπόψη σου τα συμφραζόμενα:

- Θα έδινα διέξοδο στο διαρκές μουρμουρητό που με καλούσε να «εκφραστώ» (Κείμενο 1)
- Το κυριότερο όφελός μου, πάντως, είναι ότι ποτέ δεν πέφτω από τα σύννεφα... (Κείμενο 1)
- «Τόπος θεραπείας της ψυχής» (Κείμενο 2)
- «Το βιβλίο είναι ο καλύτερος θεραπευτής» (Κείμενο 2)
- Με άλλα λόγια, δεν χρειάζεται κάποιος να αντιμετωπίζει ψυχικές δυσκολίες για να... βιβλιοθεραπευτεί! (Κείμενο 2)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις τη σχέση του Λεόντιου Έξαρχου με τα βιβλία στο Κείμενο 3 και με ποια εκφραστικά μέσα αποδίδεται αυτή σε σχέση με την ηλικιακή φάση στην οποία βρίσκεται; Ποια συναισθήματα σου δημιούργησε η ανάγνωση του κειμένου; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15